

SANDIKLI İLÇESİ ALACAMI KÖYÜ EVLİLİK MERASİMLERİ ÜZERİNE DERLEME VE DEĞERLENDİRMELER

Merve ŞEN*

Özet

Anadolu coğrafyasının merkezi yerleşkelerinden biri olan ve bu anlamda kültürel etkileşim sürecinin yoğun olarak yaşanmış olması ile senkretik bir sosyolojik yapı ile karşımıza çıkan Afyon'un bu çalışmaya konu olan dilimi Sandıklı İlçesine bağlı Alacami Köyü'dür. 1830-1900 yılları arasında Balkan coğrafyandan Anadolu'ya gerçekleşen büyük göç dalgasının durak yerlerinden biri olan bu köyün sakinleri Boşnak'tır. Karadeniz ve Akdeniz'in kesiştiği stratejik bir noktada bulunan Balkan coğrafyasının kalbi konumunda olan, Güney Avrupa ve Balkan karakterinin birbirleriyle kaynaştığı karma bir kültür ve sosyal yapı sergileyen Bosna-Hersek'in üç kurucu halkından biri olan Boşnakların Anadolu'ya gerçekleştirdikleri bu göçler sırasında yanlarında getirdikleri kültürel hafızanın en önemli numunelerinden olan evlilik töre, tören ve ritüelleri ilgi çekici açıklamalarıyla dikkate değerdir.

Anahtar Kelimeler: Boşnak, Evlilik, geçiş dönemi, kültür, gelenek

REVIEW AND EVALUATION OF COUNTY MARRIAGE OF SANDIKLI VILLAGE ALACAMI

Abstract

Between 1830-1900 there was a huge immigration from Balkan to Anatolia. And this village is (Alacami village) one of the stop of their migration. And in this village's inhabitants are Bosnian. Bosnia which is placed in a strategical point where the Blacksea and the Mediterranean Sea is crossed. It's the heart of the Balkans and it's the mixed culture of Southern Europe and the Balkans. Bosnians are one of the founder nation of the Bosnia and Herzegovina. While they are migrating Anatolia they brought some important samples of their culture. Like: Marriage, custom, ceremony and rituals.

Key words: Bosnian, marriage, transition period, culture, custom

* title, Uluslararası Burch Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, e-mail

Giriş:

Toplumların doğal gelişim süreçleri ve kendilerine özgü şartlar çerçevesinde şekillendirerek gelecek kuşaklara naklettiği her türlü maddi ve manevi değerler bütünü kültür olarak adlandırılır.¹ Örf, adet, inanç, inanma, gelenek, görenek, töre ve törenler bünyesinde yaşam alanı bulan, bu yönüyle de doğrudan ilgili toplumun ulusal hafızasından beslenen kültür, tabiatı gereği durağanlıktan uzak, dinamik bir yapı sergiler.

Kültürün bu tartışmasız konumu, gerek birey bazında ve gerekse toplumsal bazda en fazla insan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemini ifade eden doğum-evlilik-ölüm merasimleri etrafında ağırlığını hissettirir. Kendi bünyeleri içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrılan bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem de kümelenir ki bunlar temsil ettikleri kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir nitelik taşımakla ilgiye değerdir.

Doğum -evlilik-ölüm gibi geçiş aşamalarının tamamında ortak amaç, kişinin bu “geçiş” dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutlamak, kutlamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında hassastır ve zararlı etkilere olabildiğince açıktır. Böylece “geçiş” dönemlerinde kümelenen adetler, gelenekler, töreler ve törenlerle bunların içerisinde yer alan işlemler ve uygulamalar, bir ülkenin ya da belirli bir yörenin geleneksel kültürünün ana bölümlerinden birini oluşturur... İnsanlığın bu dönemlerle ilgili düşünce, tasarım, tutum, davranış, işlem ve uygulamaları belirli bir ülkenin, bir halkın ya da bir etnik grubun

¹ Türkçe Sözlük, C.1,TDK, Yay., Ank., 1988, s.,48

coğrafyasından ve kültüründen gelen kimi yerel ayrımların, özelliklerin dışında ana çizgileriyle evrensel bir nitelik de taşımaktadır.²

Bu çalışmada Bosna-Hersek'in üç kurucu halkından biri olan öncelikle dini ardından diğer etnik nedenlerle farklılaşan³ Boşnaklar arasında evlilik geçiş merasimine ilişkin adet, inanma ve pratikler Sandıklı ilçesi Alacami Köyü örneklemeden hareketle Boşnakların uzun soluklu sarsılmaz tarihi, kültürel ve sosyal ilişki içerisinde buldukları Türk kültürü ile etkileşiminin en güzel göstergelerinden biri olmakla dikkatlere sunulmaya çalışılacaktır.

Bilindiği gibi insan yaşamının ikinci geçiş merasimi olan evlilik, gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması gerekse aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi, düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olaydır. Dünyanın her yerinde her aşaması, bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilen evlenme olayı, tören, töre, adet, gelenek ve görenek bakımından zengin bir tablo çizmektedir.⁴ Evlenme kişiler arasında doğal biyolojik bir olaya eklenen doğaüstü kutsal bir bağ yaratırken, aynı biçimde kendisi bizzat amaç olan bir ayındır. Bu nedenle de evliliğe insan kültürü için son derece önemli bir armağan anlamına gelen bir kutsallık ve değer biçilir.

Sandıklı Alacami Köyü evlilik merasimleri öncesi, sırası ve sonrası uygulamaları ile Türkiye'nin pek çok bölgesinde olduğu gibi evlilik isteğinin belirmesi, bu isteğin ifadesi, görücülük, kız isteme, söz kesme, nişan töreni, kına gecesi ve nikah töreni gibi gelenekler etrafında icra edilir. Bu töre, tören ve ritüellere temas etmeden önce Sandıklı İlçesi Alacami Köyü hakkında bazı bilgiler aktarmayı uygun görüyoruz.

² Sedat Veyis Örnek, *Türk Halk Bilimi*, Kültür Bak., Yay., Ank., 1995, s.131

³ Mustafa Selver, *Balkanlara Stratejik Yaklaşım ve Bosna*, IQ Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2003, s.75

⁴ Örnek *Türk Halk Bilimi*, s.185

Köyün adı Mostar'ın kuzeydoğusunda yer alan Nevesinje adlı beldedeki bir camiden (Alaca Camija) gelmektedir. Köy halkı aileler, akrabalar, boylar halinde birbirine yakın zamanlarda 1830'lu yıllardan 1900'lü yılların başına kadar geçen uzun süreçte kendilerine tahsis edilen bu bölgeye göç etmişler ve o zamandan beri de burayı kendilerine yurt edinmişlerdir. Genel olarak Saraybosna (Sarajbosna) ve Mostar şehirlerinden gelen göçmenler ⁵ bu köyü kendilerine yurt edinmiştir.

İnşaat,tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomiye sahip olan Alacami Köyü, Afyonkarahisar iline 85 km, Sandıklı ilçesine 24 km uzaklıktadır. Alagöz, Arızlar, Saltık, Emirhisar ve Yeniköy ile komşu olan Alacami Köyü'ne ulaşım Sandıklı-Uşak Devlet Karayolu 19. km'sinden Alacami Köyü sapağından veya Sandıklı-Afyon devlet karayolu 3. km'sinden sonra sapılan üst yoldan sağlanmaktadır. Köyün iklimi karasaldır. Bu iklim özellikleri etrafında köyde yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı geçerken, ilkbahar ise yağış geçişlerinin yaşandığı bir mevsimdir.⁶

Alacami Köyü'nde köyün kurulduğu ilk yıllardan beri süregelen bazı adetler kendini daha çok düğünlerde göstermektedir. Düğün boyunca gözlemlenebilen baskın adetler olarak Boşnakça türküler, yöresel kültürel seyirlik oyunlar(maşala),kız alma esnasında okunan dualar ve köyün gençlerinin hep birden damada kirvelik yapmaları gibi özellikler göze çarpmaktadır. Yüz yılı aşkın süredir Türk kültürü ile yoğrulan ve geldikleri yörelerin de adetlerini yaşatmaya çalışan köy halkının sıcakkanlı ve neşeli tavırları ile çevre köylerle kurdukları iyi ilişkiler genel kültürel özellikler olarak bilinmektedir.⁷

Alacami köyünde gençler, beğendikleri ya da sevdikleri kızların evine gece ev halkı uyuduktan sonra kızın yattığı odanın penceresinin altına gelip saatlerce konuşurlarmış. Bu olaya "cosat" denir. Bu arada

⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Alacami,_Sand%C4%B1kl%C4%B1

⁶ http://tr.wikipedia.org/wiki/Alacami,_Sand%C4%B1kl%C4%B1

⁷ http://tr.wikipedia.org/wiki/Alacami,_Sand%C4%B1kl%C4%B1

Boşnaklarda akraba evliliği olmaz, bu tarz evlilikler hoş karşılanmaz. Genelde dışarıya kız verilmez aynı zamanda kız da alınmaz. Cosat denilen bu olaydan sonra erkek ailesine durumu anlatır aile bireyleri konuşur uygunsa kız istemeye gidilir. Genelde aileler çocuklarını istedikleri kişiye verirler.⁸

Kız isteme, erkek tarafından bir grup kadının kız evine gidip ağız aramasıyla başlar. Ardından ev ahalisi gider ancak; damat adayı kız istemeye gitmez. Kız evine birkaç defa gidilir, kız evi hemen kararını söylemez zaman ister, bu zaman zarfında yakın akrabaya, eşe dosta sorulur ve erkek tarafına haber yollanır. Erkek tarafı “mendil almaya” bir grup akrabayla kız evine gider. Tekrar kız istenir ve kahveler içilir genelde karar evet şeklindeyse kahveler. Kız ve erkek büyüklerinin ellerinden öper. Erkeğe işlemeli mendil verilir. Kızın verildiği haberi alınınca, erkek tarafının evine biri haber verir, haberi verene (genelde bu haberi veren çocuk ya da genç olur) “muştuluk” verilir. Muştuluk demek iyi bir haber getirene hediye verilmesi anlamına gelir. Kız evinden beklenen haber gelince erkek evinde silah atılmaya başlanır aynı zamanda erkeğin yakın akrabaları ve arkadaşları da kendi evlerinden silah atmaya başlarlar. Köyde silah sesi duyulduğunda insanlar hemen nereden ateş edildiğini öğrenmeye çalışırlar böylelikle birine kız verildiği anlaşılır. Daha sonra aileler sık sık görüşmeye başlarlar.⁹

Nişan için alışveriş yapılır. Kızın yakınları ve erkek tarafından bir grup nişan için alışverişe gider. Geline takılacak takılar hakkında hiç konuşulmaz. Çünkü gelin adayı artık o evin kızıdır gelin gözüyle bakılmaz ve erkek tarafı gelini kendi kızları gibi düşünür ve elinden geleni yapmaya çalışır.

Nişanın gerçekleşeceği gece kız evinde yemekler yapılır. Aynı işlem erkek evinde de yapılır. Erkek tarafı bohça hazırlar. Birinci bohça

⁸ Kaynak Kişi: 1

⁹ Kaynak kişi: 3

sadece kıza aittir. İkinci bohça ise kızın ailesi içindir. Son olarak üçüncü bohçada ise yakın akrabalara hediyeler konur. Aynı zamanda erkek tarafından nişana davetli olanlar da kıza hediyeler alır. Erkek tarafında bol bol yemek ve tatlı yapılır. Boşnak böreği ve baklava olmazsa olmazlar arasındadır. Hazırlanan yemekler tepsilere konur ve bohçalarla birlikte kadınlar bu eşyaları başlarında taşıyarak kız evine doğru hareket ederler yolda bu gruba nişana gidecek misafirler de katılır.¹⁰

Erkek tarafı güzel bir şekilde karşılandıktan sonra bütün misafirlerle birlikte yemek yenir. Ardından her iki taraftan yaşça büyük olan birisi seçilir yüzükler takılır duayla birlikte kurdele kesilir. Kızın kız kardeşi ya da kuzeni tepsiyi tutar. Damadın babası da tepsiye bahşiş koyar. Ardından kıza alınan hediyeler gösterilir ve eğlence başlar. Böylelikle evlilik için büyük bir adım atılmış olur.

Nişanlılık dönemi boyunca erkek ve kız sık sık görüşür. Eğer nişanlı olunan zaman zarfında bayram olur ise “bayramlık” yapılır. Bayram için kıza hediyeler alınır. Bayramdan bir gün önce yani arife gecesinde erkek tarafından bayan akraba ve eş dost yemek ve tatlılarıyla birlikte kız evine gider. O gece kız evinde yemekler yenir. Erkek misafirler sadece yemek ve kahve kısmına kadar kalırlar. Erkek misafirler gittikten sonra kadınlar kendi aralarında eğlenir ve en son kız geceliklerini giyer kıza kına yakılır, kızıdan sonra isteyen misafirlere de kına yakılır daha sonra herkes evlerine dağılır. Bayramda iki tarafta birbirine ziyarete gider. Geline bayram harçlığı verilir.¹¹ Geline bayram harçlığı verilir. Bayramın ikinci ya da üçüncü günü kız evinde bayanlar için eğlence düzenlenir. Bayanlar için yapılan bu eğlencede bekâr erkekler de bu gizli eğlenceyi (!) izlerler. Nişanlılık devresi hıdırellez ayına geliyorsa kıza yeni giysiler alınır ve hıdırellez günü eş dost

¹⁰ Kaynak kişi:7

¹¹ Kaynak kişi:5

kısacası bütün köy pikniğe gider. Piknikte imece usulü hazırlanan yiyecekler yenir, ardından eğlenceyle piknik sona erer.¹²

Nişanlı kız herhangi bir düğüne gittiğinde gelinle birlikte bir sandalyeye oturtulur ve başına yazmalar duvak şeklinde örtülür. Kıza para ya da hediyeler verilir.¹³

Düğün nikâhla başlar. Düğünde kız evi oğlan evinden maddi olarak hiçbir şey talep etmez. Sadece damadın babası kızın annesine süt parası verir. Bu para yüksek bir meblağ değildir, bahşiş olarak verilir. Oğlanın ve kızın yakın akrabaları kasabaya giderler. Düğün için alışveriş yaparlar, gelen misafirlere de hediyeler alınır. Düğün için alınan her şey erkek evine götürülür. Önce erkek tarafında kıza alınan hediyeler misafirlere gösterilir, aynı şekilde kız tarafı erkek tarafı için aldığı hediyeleri gelen misafirlere gösterir. Kız evi oğlan tarafı için bohça yapar. En az üç bohça vardır: Oğlana, ailesine ve akrabalarına.

Düğün kız evinde başlar. Genelde düğün çarşamba günü başlar. Oğlan tarafından birkaç kişi gelir ve kızın çeyizi odaya serilir. Duvarlara ipler çekilerek kızın yapmış olduğu bütün danteller ipliğe serilir, oğlan tarafından gelen tüm hediyeler odaya konur ve ertesi gün kına gecesi başlar. Yalnız kına gecesinde kına yakılmaz o gece kadınlar eğlenir. Erkekler de kına gecesini izlerler. Gecenin sonuna doğru erkekler de eğlenceye katılır.¹⁴

Kına gecesinden sonra, ertesi gün kız evinde kına olur. Eğlenceye varsa görümceler tarafından yoksa yakın akraba kızlar tarafından başlanır.¹⁵Bu sırada kız odasında hazır bir şekilde eğlenceyi izler. Daha sonra görümceler kızı evden çıkarır ve gelen tüm misafirlerin elini öper, daha sonra kız sandalyeye oturtulur. Sağdıç gelir. Bu sırada bir kabın içinde su konur sağdıç kızın yüzüğünü suyun içine atar. Kız iki parmağıyla yüzüğü kâseden çıkarmaya çalışır. Fakat sağdıç erken

¹² Kaynak kişi:9

¹³ Kaynak kişi: 1

¹⁴ Kaynak kişi: 11

¹⁵ Kaynak kişi: 8

davranarak bu yüzüğü sudan çıkarır. Kız iki elinin avuç içlerini birbirine degecek şekilde kapatarak sağdıça uzatır. Sağdıç yüzüğü kızın bütün parmaklarına takıp çıkarır. Daha sonra kızın sol yüzük parmağına yüzüğü takar ardından dua eder. Kıza bahşiş verir. Bu olaya (Pırstenac)denir.¹⁶Daha sonra kız sandalyeye oturtulur. Kızın önüne ayna tutulur ve başına kırmızı bir duvak örtülür. Kızı ağlatmak için bazen Türkçe bazen Boşnakça şarkılar söylenir. Bu sırada kıza kına yakılır.¹⁷Kız bu süre zarfında aynada kendini izleme fırsatı bulur. Kına işlemi bitince kız kalkar, biraz oyun oynar ardından üstünü değiştirmeğe gider. Kıyafet değiştirme bir kere olmaz kıyafet değiştirme sık sık tekrarlanır.¹⁸Gelen misafirler ise; oynamaya devam eder. Kız üstünü değiştirirken misafirler oyun oynanan yere ki burası kız evinin bahçesidir ve ortaya büyük bir çarşaf açılır. Gelen misafirler, kıza destek olmak için çarşafın içine hediyeler bırakır. Hediye veren kişinin adı sesli bir biçimde söylenir ve kıza burada çeyiz toplanmış olur. Ardından tekrar oyun oynanır. Gelen misafirlere şeker, lokum gibi yiyecekler ikram edilir. Bu arada kadınlar erkek kılığına girerek eğlenir.¹⁹

Ertesi gün yani düğünün üçüncü günü erkek eğlencesi başlar. Eğlence başlamadan önce eskiden “drvaritsa” adı verilen bir uygulama varmış. Yeni evli çifte yardım etmek için köydeki gençler ormana gider ve oradan odun toplayarak damat evine götürürlermiş. İlk erkek eğlencesi, köyün meydanında yani kahvenin önünde olur. O gün bekar gençlerden iki kişi seçilir. Bu kişiler bir bayrak yapar.(Uzun bir sopanın üstüne oyalı yazmalar dikilir, sopanın en üstüne ise küçük bir ayna ve çiçek takılır.) Bu iki gence bayrakçı denir. Bayrakçılar: Bu bayrağı

¹⁶ Kaynak kişi12

¹⁷ Kaynak kişi 2

¹⁸ Kaynak Kişi 4

¹⁹ Kaynak kişi 7

korumakla görevlidir. Aynı zamanda erkekleri oyuna kaldırmakla ve gelen misafirlerle ilgilenmekle sorumludurlar.²⁰

Kahvenin hemen karşısında biraz eğimli bir tepe vardır. Daha akşam olmadan davullar çalınmaya başlar. Nineler bu eğimli tepeye erkenden ellerinde küçük yolluklarla giderler ki kızlarına, torunlarına yer tutarlar. Çünkü bu eğlenceyi kadınlar da izler ancak oyuna dâhil olmazlar. Oyun genelde iki kaşıkla oynanır. Bu sırada gelen misafirler tabanca ya da tüfeklerle havaya ateş eder, oynayanlara para takar ve eğlencenin sonunda bütün gençler halay çekerek eğlenceyi bitirir.²¹ Ertesi gün 'maşala' olur. Maşala erkek evinin önünde olur sadece erkek eğlencesidir. Kadınlar yine bir yerlerden eğlenceyi izler. Eğlencenin ortalarına doğru gençler kadın kılığına girer ve misafirleri eğlendirirler. Tabi bu eğlenceler olurken oğlan tarafı düğün yemeği için büyük baş hayvan keser, bütün akrabalar et kesimine ve yemeğe yardım eder.

Düğünün beşinci günü kız evine davul eşliğinde ve genelde traktörle gidilir. Traktörün römorkunda davulcular, gençler ve bayrakçılar olur. Çocuklara ve gençlere taşıyabilecekleri eşyalar verilir. Ağır eşyalar traktöre yüklenir. Kızın çeyizi taşınırken sandığın üstüne oturanlar bahşişlerini alırlar. Bütün çocuklar ve gençler eşyaları oğlan evine taşır bu olaya kına kanı denir.(Bu olaya kına kanı denmesi çeyizlerin eskiden kağnılarla taşınmasından dolayıdır.)²²Eşya taşıyanlara hediye ya da para dağıtılır. Ardından arabalarla kornolar eşliğinde kız almaya gidilir. Oğlan tarafı aralara yazma ya da havlu takar aynı işlemi kız tarafı da yapar. Kızın abisi, babası ya da erkek kuzeni kıza kırmızı kuşağını bağlar evdekilerle vedalaşılır, damadın yanına tekbirler eşliğinde götürülür. Dualar edilir ve arabaya binilir yalnız eskiden kız almaya gidilen yoldan tekrar dönülmezmiş çünkü;

²⁰ Kaynak kişi 10

²¹ Kaynak kişi 3

²² Kaynak kişi: 5

inanişına göre kızın tekrar baba evine dönmesinden korkulur.²³Artık yollar tek olduğu için bu adet de unutulmuştur. Arabalarla biraz gezilir, köyün dışına çıkılır. Oğlan evinde de telaş olur gelinin çeyizi yerleştirilir. Konvoyun köye girişinde gelin arabasının önü kesilir, bahşişler verilir ve nihayet kız yeni evine geldiğinde arabadan inince kayınvalidesi ya da kayın pederi kızın üstüne “hayırlı olsun” diyerek şeker saçar. Kapının önünde ya da merdivenin başında (genelde köy evleri iki katlıdır bu yüzden merdivenin başında) toprak testi konur içinde şeker, para ve su doludur bir de vazodaki gibi içine çiçek koyarlar kız geldiğinde ayağıyla testi kırmaya çalışır eğer ilk vuruşta testi kırarsa kızın becerikli olduğu düşünülür. Kız ilk vuruşta testi kıramazsa oğlan kırar ve içeri girilir.²⁴ Kız ve oğlan odalarına girer. İçeride şerbet içerler, kız damadın sigarasını yakar.(Damat sigara içmiyorsa da o gün içmiş olur) sigarasıyla birlikte dışarı çıkan damat ağzında sigarasıyla arkadaşlarıyla beraber davul eşliğinde oynar. Oyun bittikten sonra damada takı takılır bir yandan tabancalar atılır. Bu sırada koşuşturan bayrakçıların dalgınlığından faydalanan gençler bayrağı kaçırmaya çalışır ve bayrakçılara bayrağı bahşiş karşılığında geri verirler.²⁵

Gelen misafirlere yemekler ikram edilir. Gelemeyenlerin evlerine tepsiyle yemek gönderilir. Gelenler dağılır bu arada kız gelinliğiyle evde oturur imam nikâhı kıyılır. Yatsı ezanında damat gençlerle camiye yatsı namazı kılmaya gider. Namazdan sonra tekbirlerle damat eve gelir.²⁶

Ertesi gün yani altıncı gün duvak olur. Duvak kadın eğlencesidir. Kız gelinliğini giyer ve eğlencenin olduğu yerde sandalyeye oturtulur. Gelen misafirler oyun oynar eğlenirler. Kız duvak günü oynamaz. Gelen misafirlerin elini öper, ‘hoş geldiniz’ der. Daha sonra oyun oynanan alana sofralar serilir kadınlar ve genç kızlar yuvarlak oluşturlar bu oyuna geleneksel Boşnak dansı olarak da tanımlanabilecek olan ‘kolo’

²³ Kaynak kişi: 6

²⁴ Kaynak kişi: 2

²⁵ Kaynak kişi: 3

²⁶ Kaynak kişi: 10

denir. Bu sırada Boşnakça şarkılar de söylenir.²⁷ Bekâr erkekler bu eğlenceyi genelde yüksek yerlerden ya da komşu evlerinin pencerelerinden izler. Beğendikleri kızlara çürük elma atarlar, çürük elma atmalarının sebebi Boşnaklarda elma aşkı simgeler çürük elma olması da; senin aşkından dolayı bende çürüdüm mesajı vermek istemelerindedir. Çürük elma bulamayanlar şeker, çerez gibi yiyecekler de atabilir.²⁸

Kadınlar kolo oynarken gördükleri bekâr erkeklerin ismini söyleyerek şarkı söylerler. Örneğin;

“turi ahmo(ahmet) jabuku
bog ti davo djevojkü
ako ne das jabuku
bog ti ne do djevku”²⁹

Bu şekilde ismi söylenen gençler ellerindeki elmaları ya da çerezleri ortadaki sofraya koyarlar. Bu oyun duvağı izleyen bütün bekâr gençlerin isimleri söylenene kadar devam eder. Oyun bittikten sonra toplanan yiyecekler oyun oynayan genç kızlara dağıtılır.

Duvaktan iki gün sonra kız tarafı yemek, tatlı ve çerezlerle kızı görmeye gider bu olaya baklavacıye denir. Bu ziyarette baklava götürüldüğü için bu isim verilmiştir. Düğün bu şekilde sona erer.

Sonuç

Alacami Köyü sakinleri Boşnakların hayatın en önemli geçiş dönemlerinden biri olan evlilik ritüeli etrafında oluşturdukları bahsi geçen sözlü kültür numuneleri zengin içeriği ve Anadolu Türk kültürüne paralel duruşuyla ilk elden dikkati çekmektedir.

Çalışmamız sırasında derlediğimiz kültürel birikimde uzun soluklu tarihi, kültürel ve siyasi ilişkiler içerisinde bulunan Boşnak-Türk halkları arasındaki yakınlıktan kaynaklanan pek çok birlikteliğin

²⁷ Kaynak kişi: 11

²⁸ Kaynak kişi: 10

²⁹ Kaynak Kişi: 11 (Ahmet eğer elma atarsan Allah sana kız versin, eğer elma atmazsan Allah sana kız vermesin.)

evlilik törenleri etrafında kümelendiği görülür. Bu törenlerde Alacami Köyü sakinleri Boşnakların Anadolu'ya gelmeden önce barındıkları kültürel hafıza ile Anadolu'ya göç ettikten sonraki kültürel edinimlerinin senkretik bir yapıya ulaşarak kendine özgü yepyeni bir içerik ve uygulama ile hayat bulduğu görülebilmektedir.

Bir yönüyle geleneksel Boşnak kültüründen bir yönüyle Anadolu kültüründen izler taşıyan bu karma kültür içerisinde yer alan muştuluk, bayramlık, görücülük gibi uygulamalar hem Anadolu Türk kültüründe hem de göç öncesi Boşnak kültürünün birer parçaları olmakla devam ettirilirken cosat, elma atma, kolo oynama, maşala, kına kağnı, kınanın kınagecesini takiben yakılması, düğünlerin altı gün devam etmesi gibi uygulamalar ise Alacami Köyü Boşnakları'nın kendilerine ait milli ritüelleri olmakla dikkat çekmektedir.

Yukarıda anahatları ile nakletmeye çalıştığımız Alacami Köyü düğün gelenekleri içerisinde yer alan saç saçma, aynaya bakma, testi kırma vb. uygulamaların İslamiyet öncesi Türk kültür ve medeniyeti kaynaklı bereket ritüellerinin kültürel adepte olma kuralı etrafında Alacami Köyü sakinleri arasında da hayat bulduğu kanaatine varılmıştır.

Kültürel hafızanın taşınabilirliği ile kültürler arası etkileşim sürecinin tartışmasız varlığı, ilgili toplumlar açısından etkileme ve etkilenme olgusunu beraberinde getirmektedir. Bu durum özellikle baskın kültürün diğer kültür mensupları üzerinde çok daha fazla etkili olmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu hal üzere Alacami Köyü sakinlerinin yüz yılı aşkın bir süredir temas halinde buldukları Türk kültür ve medeniyetinden alıntılarda bulunmuş olmasından daha doğal bir şey olmasa gerektir. Fakat sırası gelmişken şunu da ifade edelim ki Alacami Köyü sakinlerinin yaşam tarzı ve karakter özelliği bakımından komşu Türk köyleri üzerinde kültürel verintilerde bulunmuş olması da gözden uzak tutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Türkçe Sözlük, C.1,TDK, Yay., Ank., 1988

Sedat Veyis Örnek, *Türk Halk Bilimi*, Kültür Bak., Yay., Ank., 1995

Mustafa Selver, *Balkanlara Stratejik Yaklaşım ve Bosna*, IQ Kültür Yay., İstanbul, 2003

İnternet Kaynakları

http://tr.wikipedia.org/wiki/Alacami,_Sand%C4%B1kl%C4%B1

Kaynak Kişiler

Kaynak Kişi 1

Adı, Soyadı: Fahriye Şen

Yaşı:50

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim Durumu: ilköğretim

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği; Büyüklerinden

Kaynak Kişi 2

Adı, Soyadı: Gülsün Yıldırım

Yaşı: 84

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim durumu: Okuryazar değil

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden öğrendiği: Annesinden

Kaynak Kişi 3

Adı, Soyadı: Halil İbrahim Şen

Yaşı: 71

Mesleği: çiftçi

Eğitim durumu: Okuryazar

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Babasından

Kaynak Kişi 4

Adı, Soyadı: Şakire Şen(Şaça)

Yaşı: 84

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim durumu: Okuryazar değil

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Annesinden

Kaynak Kişi 5

Adı Soyadı: Hatice Şen(Meka)

Yaşı: 81

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim Durumu: Okuryazar değil

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Annesinden

Kaynak Kişi 6

Adı Soyadı: Hatice Şen

Yaşı: 72

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim durumu: Okuryazar değil

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Büyüklerinden

Kaynak Kişi 7

Adı Soyadı: Hatice Öztürk

Yaşı: 56

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim durumu: ilköğretim

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Teyzesinden

Kaynak Kişi 8

Adı Soyadı: Makbule Göker

Yaşı: 54

Mesleği: ev hanımı

Eğitim durumu: İlköğretim

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Ninesinden

Kaynak Kişi 9

Adı Soyadı: Gülşen Şen

Yaşı: 50

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim durumu: ilköğretim

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Ninesinden

Kaynak Kişi 10

Adı Soyadı: Nuri Şen

Yaşı: 52

Mesleği: Emekli

Eğitim durumu: Üniversite

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Dedesinden

Kaynak Kişi 11

Adı Soyadı: Şaziye Sönmez

Yaşı: 55

Mesleği: ev hanımı

Eğitim durumu: ilköğretim

Doğum yeri: Alacami Köyü/ Sandıklı- Afyonkarahisar

Kimden Öğrendiği: Annesinden

Kaynak Kişi 12

Adı Soyadı: Safiye (Melka) Özkan

Yaşı: 96 Mesleği: ev hanımı Eğitim durumu: okuryazar değil

Doğum yeri: Bosna Kimden Öğrendiği: Büyüklerinden

Künye:

Şen, Merve, "Sandıklı İlçesi Alacami Köyü Evlilik Merasimleri Üzerine Derleme ve Değerlendirmeler", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi III*, (2012):343-357.